

ולמחר קודש, ולכן שני ימים של ראש השנה קדושה אחת הם ונחשבים כיום אחד ארוך, ואין מערבים בהם אלא לרוח אחת לשני הימים:

משנה ח

וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה בְּעֵינֵי שְׁנֵי יָמִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה: מִתְּנָה אָדָם עַל הַפְּלִפְלָה - סֵל פִּירוֹת טַבֵּל, הֵינּוּ שְׁלֵא הוּפְרְשׁוּ מֵהֶם תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת בְּיוֹם טוֹב רֹאשׁוֹן שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאוֹמֵר: "אִם הַיּוֹם חוֹל - תְּהָא זֹו תְּרוּמָה עַל פִּירוֹת אֱלוֹ, וְאִם הַיּוֹם קוֹדֵשׁ - אֵין בְּדַבְרֵי כְלוּם." שְׁאֵין מְפָרְשִׁים תְּרוּמָה בְּיוֹם טוֹב. וְלִמְחַר חוֹזֵר וְאוֹמֵר: "אִם אֲתִמּוֹל קוֹדֵשׁ וְהַיּוֹם חוֹל - תְּהָא זֹו תְּרוּמָה עַל אֱלוֹ, וְאִם הַיּוֹם קוֹדֵשׁ - הֵרִי כִבֵּר הַפְּרִשְׁתִּי אֲתִמּוֹל", וְאוֹכְלָה בְּשְׁנֵי שְׁהֵרִי תוֹקֵנוּ הַפִּירוֹת מִכָּל מְקוֹם. וְכֵן בִּיצָה שְׁנוּלְדָה בְּרֹאשׁוֹן - בְּיוֹם טוֹב רֹאשׁוֹן שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, תֵּאֲכַל בְּשְׁנֵי יָמִים. וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמַיִם שֶׁלְדַעְתֶּם שְׁנֵי יָמֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה קְדוּשָׁה אַחַת הֵם:

משנה ט

רַבִּי דוֹסָא בֶּן הַרְפִּינְס אָמַר: שְׁלִיחַ צִיבוּר הָעוֹבֵר לְפָנָי הַתְּבָה וּמִתְפַּלֵּל בְּיוֹם טוֹב רֹאשׁוֹן שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אָמַר בְּתַפְלָתוֹ: הִתְחַלֵּצְנוּ - חֲזַקְנוּ

ר' עובדיה מברטנורא
כאן הוא רבי יוסי: ח מתנה אדם על הכלכלה. סל שיש בו פירות טבלים, מתנה עליו ביום טוב ראשון של ראש השנה ואומר, אם היום חול תהא זו תרומה על אלו, ואם היום קודש אין בדברי כלום, שאין מגביהין תרומה ביום טוב. ולמחר הוא אומר אם אתמול קודש והיום חול תהא זו שאמרתי אתמול תרומה על אלו, ואם היום קודש ואתמול חול כבר היא תרומה. ואוכל כלכלה המתוקנת ומשייר התרומה: ולא הודו לו חכמים. הוא ר' יוסי כדאמרן, דסבר קדושה אחת הן, ואין מגביהין בהם תרומות. ודוקא בשני ימים טובים של ראש השנה כדפרישנא לעיל: וכן ביצה שנוולדה בראשון. של ראש השנה: תאכל בשני. דאם הראשון קודש השני חול וביצה שנוולדה ביו"ט מותרת בחול דאין הכנה לחול. ואם הראשון חול והשני קדש נמצא שחול מכין ליו"ט ושפיר דמי: ולא הודו לו חכמים. בשני י"ט של

ר"ה בלבד דקדושה אחת הן. אבל בשני ימים טובים של גלויות מודים לו: ט והחליצנו. זרינו והחליצנו כח, כמו נחליץ חושים (במדבר לב) פירוש אחר הצילנו ומלטנו, כמו חלצני ה' מאדם רע

ביאורים והרחבות

29. שלושה דינים נאמרו בשם רבי יהודה: א. מערב אדם שני עירובין לשני ימים של ראש השנה. ב. מפרישים תרומה על תנאי בראש השנה. ג. ביצה שנוולדה ביום ראשון של ראש השנה מותרת ביום השני. כל שלשת הדינים הללו מבוססים על ההנחה, ששני הימים של ראש השנה שתי קדושות הם. בגמרא (לט, ב) למדין שצריך ללמד את שלשת הדינים האלו, דאי אשמעינן ראש השנה (שמעריבים שני עירובין לשני הימים), בהא קאמר רבי יהודה משום דלא קעביד מידי (שאינו עושה דבר, שכן את כל ההכנות עשה מערב יום טוב), אבל כלכלה (של פירות טבל) דמיחזי כמתקן טיבלא, אימא מודה להו לרבנן (שאסור להפריש תרומה על תנאי בראש השנה). ואי אשמעינן הני תרתני (הייתי אומר שרבי יהודה מיקל בהם) משום דליכא למיגזר עלייהו, אבל ביצה דאיכא למיגזר בה משום פירות הנושרין ומשום משקין שזבו, אימא מודה להו לרבנן, צריכא.

ואמצנו ה' אֱלֹהֵינו אֶת יוֹם ראש הַחֹדֶשׁ הַזֶּה, שהרי ראש השנה הוא גם ראש חודש, אִם הַיּוֹם אִם לְמַחֵר - אם הַיּוֹם ראש חודש החליצנו היום, ואם למחר הוא החליצנו מחר. וְלְמַחֵר - ביום השני של ראש השנה הוא אוֹמֵר: אִם הַיּוֹם אִם אָמַשׁ שסובר ששני הימים הם מספק, ואחד קודש ואחד חול. וְלֹא הוֹדוּ לוֹ הַכֹּהֲנִים שלדעתם אין צריך להזכיר ראש חודש בראש השנה, וכן אין להתנות "אם היום אם מחר" לפי ששני הימים קדושה אחת הם:

פרק רביעי

דין היוצא מחוץ לתחום

משנה א

מִי שְׁהוֹצִיאֹהוּ גוֹיִם בשבת חוץ לתחום בעל כורחו, או שנכנסה בו רוח רָעָה - נטרפה דעתו, ויצא חוץ לתחום - אִין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת סביבו³⁰. אם אחר כך הִחְזִירוּהוּ בעל כורחו לתחום, או שחזר מתוך טירוף הדעת, הרי הוא כְּאִלוֹ לֹא יֵצֵא מחוץ לתחום, ומותר לו ללכת בכל העיר כולה, וחוצה לה אלפיים אמה לכל רוח.

מִי שְׁהוֹלִיכֹהּ הגויים בעל כורחו לְעִיר אַחֶרֶת שהיא מחוץ לתחום, או נְתַנְהוּ בְּדִיר - מקום גדור לצאן כדי שיזבלוהוּ, או בְּסֶהַר - שטח גדור

לשמירת הצאן, רָבֵן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמְרִים: מִהֲלֵךְ אֶת כְּלָהּ שהואיל ומוקפים מחיצות, נחשבים הם כארבע אמות. רַבִּי יְהוֹשֻעַ וְרַבִּי

ר' עובדיה מברטנורא

(תהלים קמ): אִם הַיּוֹם אִם מַחֵר. אם הַיּוֹם הוא החליצנו היום, ואם מחר הוא החליצנו מחר: וְלֹא הוֹדוּ לוֹ הַכֹּהֲנִים. לא להזכיר של ראש חודש בראש השנה ולא להתנות אם היום ואם מחר, אלא אומר והחליצנו סתמא בשני הימים ואינו מזכיר של ראש חודש כל עיקר. והלכה כחכמים: ד א מִי שְׁהוֹצִיאֹהוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. לאנסו חוץ לתחום: או רוח רָעָה. שנכנס בו שד ונטרפה דעתו ויצא חוץ לתחום, וחזר ונשתפה והרי הוא חוץ לתחום: החזירוהו לתוך התחום כאילו לא יצא. והרי כל העיר לו כארבע אמות כאשר בתחלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח, ודוקא כשהוציא והו החזירוהו בעל כרחו. אבל יצא לדעתו אע"פ שהחזירוהו בעל כרחו, או הוציא והו בעל כרחו וחזר לדעתו אין לו אלא ד' אמות: הוליקוהו לעיר אחרת. והרי היא מוקפת מחיצות, או שנתנהו בדיר או בסהר שהן מוקפין והקיפן גדול: מהלך את כולה. דהואיל ומוקפת מחיצות הרי היא כד' אמות: ר'

ביאורים והרחבות

30. פירוש: היוצא מחוץ לתחום בשבת, אין לו אלא ארבע אמות סביבו. שיעור זה נלמד מהנאמר בתורה (שמות טז, כט): "שָׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו, אֵל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי". מכאן סמכו חכמים (עירובין מח, א) ארבע אמות ליוצא חוץ לתחום: שלש אמות לגופו ואחת לפישיט ידים ורגלים. "אל יצא" - אלו אלפים אמה של תחום שבת, ולא במפורש, שאין תחומין אלא מדברי סופרים, אמנם, עיקרו של מקרא על לוקטי המן נאמר, שהרי אין תחומין אלא מדברי סופרים (רש"י בשמות שם).

עֲקִיבָא אוֹמְרִים: אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת.

שהרי לא שבת שם בכניסת השבת.

מַעֲשֵׂה שְׁבָאוּ חַכְמִים מְפָרְנִידִיסִין - עיר נמל

בדרום מזרח איטליה **וְהַפְּלִיגָה סְפִינָתָם בַּיָּם** -

שלאחר שעגנה בערב שבת בנמל, הפליגה בשבת בים

חוץ לתחום, **רַבֵּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה**

הִלְכוּ אֵת כְּלָהּ - את כל הספינה, שהרי היא

מוקפת מחיצות כשיטתם, **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי**

עֲקִיבָא לֹא זָווּ מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, שָׂרְצוּ לְהַחֲמִיר

עַל עֲצָמָן - שאף על פי ששבתו בספינה מערב שבת

ואף לשיטתם היה מותר להלך את כל הספינה, בכל

זאת החמירו על עצמם כדי שלא יטעו להתיר בדיר

ובסוהר:

משנה ב

פַּעַם אַחַת היו באים החכמים הנ"ל בספינה בערב

שבת **וְלֹא נִכְנסוּ לְנִמְלָה עַד שֶׁחֲשָׁכָה** ולא ידעו אם

נכנסה ספינתם לתוך תחום העיר קודם השבת או

לא³¹.

אָמְרוּ לוֹ לְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל: מָה אָנוּ לִירֵד בשבת

מהספינה ליבשה? **אָמַר לָהֶן: מְתָרִים אַתֶּם,**

שְׂכָבְר הַיִּיטִי מִסְתַּפֵּל במשקפת שבידי, **וְהַיִּינוּ**

בְּתוֹךְ הַתְּחוּם עַד שֶׁלֹּא חֲשָׁכָה הלכך מותרים

אנחנו לירד בשבת:

משנה ג

מִי שִׁינָא חוץ לתחום שבת **בְּרֵשׁוֹת** בית דין, כגון

לעדות החודש, או להציל מהדליקה, **וְאָמְרוּ לוֹ**

כָּבֵר נַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה ואינך צריך לילך

ר' עובדיה מברטנורא

יהושע ור' עקיבא אומרים אין

לו אלא ארבע אמות. דכיון

דלא שבת באויר מחיצות

מבעוד יום לא מהני ליה

מחיצות. ורבותי פירשו משום

דגורי דיר וסוהר אטו בקעה

שאין לה מחיצות, ובבקעה כולי

עלמא מודו דאין לו אלא ארבע

אמות: מפרנדיסין. שם מקום:

והפליגה. כשהיא מתרחקת

משפת הים ונכנסת באמצעו

קרי הפלגה, לשון פלגי מים

(תהלים א): הלכו את כולה. היו

מהלכין בכל הספינה. ואע"פ

שהספינה הלכה בשבת ויצאו

חוץ לתחום, הוי כמי שיצא חוץ

לתחום וניתן בדיר או בסוהר,

שהספינה מוקפת מחיצות:

שרצו להחמיר על עצמן.

לדידהו נמי דגורי דיר וסוהר

אטו בקעה, בספינה כל זמן

שהיא מהלכת היה מותר להלך

את כולה. ועוד שהרי שבתו

באויר מחיצות מבעוד יום, אלא

שרצו להחמיר. והלכה כר'

גמליאל וכו"א בן עזריה:

ב לנמל. מקום שהספינות

חונות כשיוצאות מן הים אל

שפתו: מיה אנו לירד. מן

הספינה לתוך העיר, כלום באנו

מחוץ לתחום משחשיכה. והאי

נמל לאו מוקף מחיצות הוה

דאי הוה, מוקף מחיצות הא

קאמר רבן גמליאל לעיל

בנתנהו בדיר או בסוהר דמהלך

את כולה: שכבר הייתי

מוסתכל. בשפופרת של קנה חלול שהיתה מתוקנת למדת צפיית אלפים אמה: ג מי שיצא

ברשות. כגון לעדות החדש או להציל מן העובדי כוכבים או מן הנהר: כבר נעשה מעשה. ואינך

31. ומדובר שהנמל לא היה מוקף מחיצות, שאם היה מוקף, הרי דינו כדיר וסוהר, שאמר עליהם רבן גמליאל (במשנה א) שמהלך את כולו.